

0/6

7253

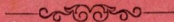
ДУМА

ПРО МАЛЕДИКТА ПЛОСКОЛОБА.

Іс старих паперів випорпав

Джеджалик.

Пропав дух революції!
Кричат старі незнайки:
Не тра нам конституції,
Лиш бука та нагайки!
Генріх Геґне.

Львів.

„Перша Зв'язкова друкарня“,
під зар'ядом А. Маньковського.
1878.

21.

ДУМА

ПРО МАЛЕДИКТА ПЛОСКОЛОБА.

Іс старих паперів випорпав

Джеджалик. - 1. Франко

Вігдир

Пропав дух революції!
Кричат старі незнайки:
Не тра нам конституції,
Лиш бука та нагайки!
Генріх Геґне.

7253

Львів.

„Перша Зв'язкова друкарня“,
під зар'ядом А. Маньковського.
1878.

Львівська філія

169 00

Библиотечная Филла
АН УРСР

БИБЛИОТЕКА
АН УРСР
№ И- 34 218

1878

Ф/И-820

О ї як стала по цілому світі велика біда,
 Як не стало мирови христьянському ні сюда ні туди,
 То у славному місті Безпантелику
 Збиралось лицарів буї-турів без лику.
 То Безпантелицькиї князь Маледикт Плосколоб,
 На прізвище „капустяниї лоб“
 Скликає всьу своїу громаду,
 Щоби радити преславнуїу раду,
 Як їм дружно на ворога „русскости“ стати,
 Јого під ноги стоптати,
 Із світа божого без полики зігнати.
 То зіїшлись в „Народнім Дворі“
 Всі поборники, буї-тури, богатирі.
 Що першиї поборник — Міх-ковальськиї,
 Що славниї бесідник — Тихович-Мовчальськиї,
 Що третиї буї-тур — Наум Безумович,
 На прізвище „рак поступович“.
 Був там іще старець божиї Митро Політа,
 Що ума не навчивсьа через довгії літа,
 Всі книжки крім псавтири касує,
 День і ніч богу аллилуїу ликує.
 А при нїм був чесниї отец Хольвава,
 Котрому вічна в Рутенїї слава;
 А с поза них невідступна сорока
 Поглядала на соньмишче с під ока.
 Ту були іще ї другі німі фігуранти,
 Самі чесні Рутенці-обскуранти,

Самі мудрі, хоть скупі на слова,
Лисі голови, грубі черева.

То почав попереду сам князь казати,
Бородоју на всі боки хитати, —
Говорив ось якими словами:
— Господинове почитенні, погано буде з нами!
Нападајут на нас не-„Другів“ льегіони,
Клевешчут на нас не-„Правд“ міліони,
І зимоју і літом
Поругајут нас перед цілим сьвітом!
А шче стали „слова нашого јазика“ зневажати,
Стали нас узкогльадами звати,
Та шче сьміјут публично нас критикувати,
Та кричат, трохи не похрипнут,
Шчо гроші народні до рук наших липнут!
Геј, почитенні господинове, погано сьа діје!
Шчось наше давнє сонце замеркло — не гріје,
Шчось наша давна пісьня німіје!
Тож ја нині зазвав вас сьуда,
Росповів, јака наша біда, —
Дајте раду, як злу запобічи,
Шчоб не сталисья з нами шче страшніші річи!

На ті слова льуто фукнув Міх-ковальськиј,
А ј слова не пікнув Тихович Мовчальськиј,
Тільки обіззавсья Наум Безумович,
На прізвишче „рак поступович“:
— Ја то давно говорив і шче раз кажу,
Шчо нам тре на прах розбити силу вражу,
Тре простиј народ за собов потягнути;
А шчоб се могло бути,
То ја раджу, як радив давно,
Зробити лиш се-одно:

Видати в Ставропигійській печатни
 Св'ятих требник маленькоформатний,
 В синій і червоній папір пооправляти,
 І по золотому селянам продавати.
 То с того і дльа нас будут зиски,
 І наші вороги постуђуђут писки,
 Бо скоро в требнику хлоп сьа затопит,
 То вже го сьа ніјака наука не вхопит!

На се радо пристав Митро Політа,
 І Хольава сказав: Rada wyśmienita!
 А Тихович Мовчальський на їх похвалу
 Кивнув головоју помалу.
 Тільки славний Ковальський-Mix
 На дивне диво дльа всіх
 Заговорив спокійно, трохи не жалібно:
 — Заким зможемо сьу річ омовити подрібно,
 Тре насамперед усього св'іта увагу на то звернути,
 Шчо на нашіј почті не мож руських карток добути,
 Шчо злодіјів, які је меже нами,
 Засуджуђут польськими словами,
 Шчо Љахи наш јазик нехтуђут,
 Хлопські ґрунти польським јазиком ліцитуђут!

На се радо згодивсьа Наум Безумович,
 І притакнув славний Мовчальський Тихович,
 Лиш Митро Політа додав шче від себе,
 Шчо в урјаді вистаратисьа треба,
 Шчоби дльа блага церкви св'ятојі
 Поверх кождојі картки почтовојі
 І поверх кождого декрету судового
 Намальований був хрест св'ятих бого-

"Носний. — "На се кнъазь кивнув головоју аж двічі,
 Тільки додав, шчо то не належит до річи.

Затим піднявсья з місця отец Хольава,
 Котрому вічна в Рутенії слава,
 І заговорив „со смиренієм і страхом“:
 — Воно то ще не так зле, јакоже мнѣхом!
 Бо доки лиш гинут і вірујут лѣуде,
 То хлѣба дѣла нас досить буде.
 Але ми чули страшну горренду,
 Шчо попи по селах не зважајут на нашу куренду,
 А хлопам книжок позичајут,
 Значит, себе і нас хлѣба збавѣајут.
 Тому моја рада така:
 Хто знаје такого попа ци дѣака,
 Нај сејчас о тѣм донесе начальству,
 Шчоб раз зробити конецъ тому канальству.

Тото посѣднє слово,
 Висказане різко, громово,
 Дужежто Наума Безумовича зѣакало,
 Мов камінь тѣажкиј на серце му впало.
 Він прецінь і сам був тому грѣхови причасниј,
 Бо видавав на зиск і пожиток власниј
 Прегарні книжки дѣла тих, шчо не вміјут читати, —
 А тепер іно шчо зачав друкувати
 Дѣла народа обширну „Науку Самодурства“,
 „Начало Глупости“ і „Богумилија Бздурства“.
 Ось він, шчоб свого боронити,
 Устав і так зачав говорити:
 — Се правда, шчо сказав отец Хольава,
 І за то јему вічна в Рутенії слава!
 І ја сам то давно казав і кажу,
 Хлопам книжок давати не ражу.
 Правда, можна ј давати,
 Та треба вміти добре вибирати....

Але Хольава перервав го на тім слові:

— Я вже виджу по вашій мові,
 Що ви хочете себе боронити,
 І свої книжки в народі ширити.
 Не біјтєсьа, — ја не о них говорив!
 Деж би ја вам таку пакість творив!
 Таж знајут усі рутенські мужі,
 Що ваші письма, то мов жерело живої калужі:
 Хто раз із них напјєсь до сита,
 Тому голова на вік, мов довбнеју забита!
 Ја іменно хтів о тім говорити,
 Щоб ваші письма в народі як најбільше ширити!

То на те кнѣзь Маледикт Плосколоб,
 На прізвище „капустьяниј лоб“,
 До всего збору гнівно промовљає:
 — А најже вас, господинове, чорт позабирає!
 Ви ту плетете всілякі андрони,
 А в мојім кнѣжестві скрежет зубов і стони!
 Ту тільки о то јде, шчоб того не-„Друга“
 Зігнати зо сьвіта, нехај як котьуга
 Заслужених мужів чіпати не сьміје,
 І превратні ідеї по крају не сїје!

От тоді то всі дивним дивом дивували,
 Що як давно вже своју бесіду зачали,
 А ј доси про ціль јејі не знали!
 То Міх-ковальський зашипів як котелик,
 А Тихович Мовчальський скрутивсьа в скрутелик,
 Тільки Наум Безумович радит, јак радив давно —
 Усе одно:
 — Усіх, шчо взьалисьа не-„Друга“ фабрикувати —
 Перед суд рутенський запізвати;
 А позајак се, о скілько чути,

Самі недоварені студенти мајут бути,
То накрутити їм вуха, загрозити карциром,
І відпустити со миром.

Але отец Хольава на то не пристав,
А конче тьажшої кари дльа них сьа домагав.
— А шчо, каже, як вони на наш суд не постајут,
А шче ј нас самих обсьміјут?
Письльа мојејі ради јіх тра полапати,
З них публично злого духа ізгнати,
Кождому на ринку по три конві води на голову нальати,
А відтак звязаних на поруганіје јазиком предати.

Та рада всім видаласьа добра і властива, —
Нав'ть сам кньазь прихильно головоју покивав,
І сејчас своїх слуг прикликаје,
І јіх за фабрикантами не-„Друга“ в погоньу висилаје.
— Ви мої вірніјі слуги-рабјата!
Буде вам від мене добра заплата,
Лиш ідіт за фабрикантами не-„Друга“ в погонь ми
Со оружјем і дрекольми,
Зв'яжіт јіх добре всіх до одного
І приведіт на суд збору цілого.
Справ'яјтесьа швидко, зручно, неліниво;
Ось вам десять центів на пиво.

Слуги вклонилисьа, десять центів узяли,
Кньазьа Плосколоба в руку поцілували,
Патиків та мотузьа понабирали,
За не-„Другами“ в погоньу пігнали.

А кньазь Маледикт Плосколоб іс својеју громадоју
Занимаєсьа дальшоју радоју.
Ось устав славниј бесідник Тихович Мовчальськиј,
(Јему обіцьав підповідати в мові Міх-ковальськиј);
Пронеслосьа јего слово громове:

— Мої Господинове!

Що далше казати, бесідник не знає,
Глядит на Міха-ковальського, тої не підповідає.
І булоби, бачитсьа, на тімої стало,
Як би не було му добре слово на голову впало.
Він осьміливсьа, кашельнув і всім на диво
Сказав: — Господинове, кажім післати по пиво!

Тут не фильа загула, не дози зашуміли, —
Всі Рутенці, шчо доси стовпіли-німіли,
Почали „добре, добре!“ гукати,
Тиховича-Мовчальського над усіх бесідників вихвальати.
— От бесідник! Слово сказав,
А так, мов сокироју втьав!

Сејчас јего раду сповнили,
Півбочок пива до „Народного Двору“ прикотили,
Чіп відоткали руками,
І почали пити повними склянками.
Пјут собі, пиво потягајут,
Тај про розумні бесіди не забувајут.
Ось Міх-ковальськиј казав усім склянки наповнити,
І так зачав говорити:
— Господинове, вислухајте моју мову!
В началі бі „Слово“, —
Ходило воно все на паску,
І мало в бога-батьушкі велику ласку.
Аж нараз јего закортіло,
І „плода познаніја“ вкусити захотіло.
Се не подобалось батьушці-богу,
Він спльунув і відняв своју руку від нього, —
Ось і пішло вно по сьвіті с торбами,
Не стало ласки божої над нами.
І довго блудили ми грішні

У тьмі кромішніј,
 Аж доки преславниј наш князь Плосколоб,
 Котрого недармо величајут „капустяниј лоб“,
 Не отворив нам назад дверіј рају
 І не привіз ласки божої дльа цілого крају.
 Він наш спаситель, наш месија,
 Хоть у него чоло плоске а довга шија!
 Він нам показав, шчо за погана річ — народна освіта,
 Дльа того заспівајмо јему: Многаја літа!

То всі Рутенці, мов давно того ј ждали,
 Многаја літа громогласно заспівали,
 А князь з душеју твердоју
 Дльа подьаки тричи кивнув бородоју.

Але ось устав Митро Політа
 І зачав говорити від потопа сьвіта
 О тім, јак то грішників усе сам бог караје,
 То водов то огнем сокрушаје.
 Далі почав доводити обширно,
 Шчо фабриканти не-„Друга“ согрішили безмірно:
 Бо, по перше, јак встајут,
 То хреста сьвјатого на собі не кладут, —
 А по друге — кирилицю сьвјатују
 Зовсім нехтујут, —
 А по третє — завели јакусь „фонотичну“ правопись,
 І до кожного числа сам чорт с пекла присилаје јім допись.
 Та коби шче поганьці мовчали,
 А јак јіх зачепи, шчоби не кричали,
 А шчоб зважали на Христову причту знамениту,
 Шчо јак тьа вдарјат в одну, то ти підставльај шче другу ланиту!
 Але всего сего у них не чувати,
 Тож конче треба јіх добре покарати.
 От ја вношу поперед усього:

Як не схочут виречись свогого бого-
Хульства, то їх припльувати, зв'язати,
І Понтієському Пилатови на проп'ятіє віддати.

Тут деякі Рутенці зачали кричати:
— Отче Митре Політо, ви, бачу пили за богато!
Хиба ви не читали ур'ядовиї вістник,
Хиба не знаєте, шчо в нас уже јінчиї намістник?

Але ось не води зашуміли,
Не коні злупотіли,
Се Плосколобові слуги з розгоном надлетіли.
У одного з носа јде кров,
Другиї за писки держитсья руков,
Третиї реве, шчо му вибили зуб,
А четвертиї скоро пријшов, так такії на земљу гуп!
То наші Рутенці јак то вздріли,
Так такії зо страхи постовпіли,
І кричат, допитујут, мов несамовиті:
— Та скажіт, јак і за шчо булисте биті?

Втім оден слуга пријшов до памјати трошки
І почав росповідати від дошки до дошки:
— Не в тім, каже, штука, јак нас били,
А в тім, шчо ми јіх не јімили,
Шчосмо навіть себе оборонити не вспіли,
Та таку побіду претерпіли.
— Ну, розумієсья, — замітив Хольава, —
Јіх побороти не лехко, бо то с чортом справа!
— Ој, певно, шчо с чортом, відповіли слуги.
Іно шчо ми јіх хотіли вјазати на сутуги,
А вни дльа нашої згуби
Як не тарахнут нас кулаками в зуби, —
Так ми ј о світі божім забули, —
А вни нас бабавх долі сходами пхнули,

Та шче за нами кричали :

„Нај пријдут тоті, шчо вас прислали,
То ми потрафимо ј їх
Нагаратати всіх!“

То наші Рутенці на такі вісти
Не знајут, де стати, де сісти,
Не знајут, шчо тепер робити,
І яким способом зачате діло скінчити.
Міх-ковальський зашипів, як котелик,
А Тихович Мовчальський скрутивсьа в скрутелик,
Митро Політа двічі перехрестивсьа,
А Хольава аж у јазик вкусивсьа :
Хотів було шчось сказати,
Всім відваги додати,
Але јак побачив кровавиј ніс і писок пухнатиї,
То ј самому душа забігла в пјати.
Навіть Наум Безумович, славниј дипломата
Не вміє ніјакојі поради дати,
А сам кнѣзь с трівоги аж поблід,
Бо бачит, шчо тѣжко бунтівників покарати јак слід.
Але шчоби јако-тако других відживити,
Зачав так говорити :
— Господинове, скажу сьміло,
Булоб се діјсно богоугодне діло,
Тих бунтівників не-„Другів“ ізбіјеніје,
Але комуж знов миле носа толковеніје?
Не зле було б також злого духа з них гнати,
Але комуж за то хочесьа по морді брати?
А шчо до істребленіја врагів,
То скажу просто — шкода грішних зубів!
Затим з одного боку,
Колисьмо вже ту зібралисьа раз до року...

Але в тім Ковальськиї-Міх

На дивне диво дльа всіх,

Забувши дльа князьа всьаку реверенцію

Сказав му страшну імпертіненцію :

— Хоть ви ї князь рутенськиї, але скэжу вам правди слово :

Наї вас чорт пірве з вашов мовов !

Таже повиннисте хоть на тільки розуму мати —

Наперед подумати, шчо хочете казати,

А не плести нам тут сухого дуба,

Кої самі видите, шчо всім нам грозит згуба !

То Рутенці як ті слова почули,

Так таки ї о сьвіті забули,

Повитрішчували очи, повтвирали роти,

І не знајут, ци сидіти, ци гет іти.

Дејакі навіть дуже сьа бојали,

Шчоби князь і Міх-ковальськиї біјки не почали.

Але на диво князь за таку страшну образу

Не обурился ні разу,

А тільки скулився в три партиці,

І до рота встромив власні рукавиці.

Довгий час увесь збір мовчав, —

Аж нараз Митро Подіта встав,

І як було на разі потрібно,

Почав говорити дуже жалібно :

— О горе мені, грішному мірјанину,

Шчо ту мушу слухатї таку бештанину,

Шчо мушу чути, як наші дві најперші підпори

Заводьат меже собов спори !

Звэжте, господинове, шчо ви оба —

Одна Рутенїї голова,

І шчо доти Рутенїја в добрім ході,

Доки ви в добрії згоді,

І шчо як одну голову на дві половині розтяти,
 То мусьят два півголівки повстати.
 Прото не сварітсьа, не доводіт нас до згуби,
 А беріт собі людське в зуби!

На ту мову кнѣзь аж лекше відотхнув,
 А Міх-ковальськиї фучав, мов нічого ї не чув.
 Але ось устав отец Хольава,
 Котрому вічна в Рутенії слава,
 І шчоб усьаким спорам кінець зробити,
 Почав ось шчо говорити:
 — Моїї господинове! Дѣакуїмо всевишньому богу,
 Бо ја нині встаїучи ступив на ліву ногу,
 І гадаїу собі: Ов, буде јакесь лихо!
 І ось воно ї је! Але ша, тихо!
 Добре, шчо сѣа на тімої стало,
 І шчо нас бїльше нещастѣе не спіткало!
 Закінчіт тепер всі спори і звади,
 І слухаїте моїїї ради!
 Тре нам шче посїлїдного способу стрїбувати:
 Від сѣвѣятого Јура хрести ї кадильниці забрати,
 Три кірці води по три рази осѣвѣятити
 І протів не-„Другів“ хрестовиї похід оголосити.
 Злиї дух боїтсьа сѣвѣяченоїї води,
 І не зможе зробити нам ніјакоїї бїди, —
 Ба, він навпроцапи втече від кадила,
 А тоді тих поганців лехко спроможе наша сила.

На ту раду всі аж сплеснули в руки:
 Кінець-ді нашоїї муки!
 Оден хрестовиї похід знищит усеґо зла причину,
 Зїтре противників на трину!
 Митро Полїта з утіхи аж просїав,
 І вже в головї слова анатеми укладав;

Міх-ковальський також утішився незвичайно
 І погадав собі, як то буде фажно,
 Як він буде їти в поході передом
 З найбільшим у руках хрестом;
 Тихович Мовчальський також сьа звеселив,
 Бо він усякі процесії дуже любив
 І звичайно в одній руці хоругов, у другій звонок носив.
 Ба, ї Наум Безумович лубо сьа всьміхав,
 Хоть лихиї був, шчо сам на тої дотеп не впав.

Тільки князь Маледикт Плосколоб
 Наморшчивши свій капустяний лоб
 Сидів мовчки посеред того шуму,
 І видно було, шчо думав важкуїу думу.
 Того Рутенці не надіјалися по князьу Плосколобі,
 І хвилю було тихо, як в гробі...

І нераз серед тої тиші вдарив грім,
 Якого шче доси не чував „Народниї Дім“.
 Ото князь Маледикт на гірку іроніју
 Ляснув себе по чолі долонеју
 І скрикнув: — Ах ја ослъага, ослъага,
 Саморекомиї дурак, сиріч галамага!
 І по шчо ја рутенську раду скликав,
 По шчо бідних слугів на претерпініје слав,
 Коли мож було без најменчої гризоти
 Одним махом позбутися тої голоти!

Князь зупинився. — Рутенці мовчали,
 Не знајучи, о чім він говорит — лиш очі повитрішчали.

— Господицове, — сказав по хвили князь, —
 Ви не знајете, јака мојеїї бесіди звјазь?
 Дуже проста! Хоть ја капустяний князь і мају капустяну
 А такії дам тим не-„Другам“ раду! громаду,

Не тре ні хрестів ні походів, не тре їх вганьати в амбіцію,
А по просту — донести на них у поліцію!

Чи ви бачили, як нераз підчас бурі
Нависнут хмари чорні, понурі,
Блискавки михт'ят, мов змії кроваві,
Сонце втоне в клекочучій темряві,
Душно, т'яжко, мов скали зальагли над землею, —
Хвилю тихо, мов смерть прол'тає над нею, —
Нараз гр'янут громи, земля здрижит,
І бур'я завиє, зареве, засвистит;
Так само ї тут було, коли почули Рутенці
Думку їх кн'язівської експельєнції.
Хвилю немов тліди-стовпіли,
Потім нараз страшними голосами: „браво, браво!“ заревіли.
І крики брава без кінця неслися,
Аж „Народного Двору“ мури тр'яслися,
Аж кам'яні стіни тремтіли,
Аж вікна, мов живі, дзеленькутіли,
Аж усім в ухах, мов гармати шуміло,
І в очох мінилося-темніло...

* * *

Але шчо се, чи сон чи жава?

Одна хвиля, і ја не чују вже рутенського брова,
Шчезло соньмишче, кн'язь і всі раби його львівські і чельвівські
А ја — сам в пустіј хатині на улиці Клејнівській. 4.4 на III ред.
Крізь отверте вікно воздух холоднїй пот'яг,
І доносить до мене клекіт і гамір міського жит'я.
Шчо се було зо мноју? Ја озирнувся,
І з диву аж забувся!
Передо мнов лубезне „Слово“ лежало.
Ја читав його, і на сон м'ја зібрало: —
І все, шчо в шумні слова було обвите в письмі,
Ја бачив правдиво у сні.

Львівська бібліотека

ЛН УРСР

№ II- 34218

Львівська Філія

34.218

$\Phi \frac{I}{\Delta-820}$